

Izvorni znanstveni članak
UDK 94(497.5Lovran)“16“
929.53(497.5Lovran)“16“
811.163.42'373.23

Ivana Eterović*, Robert Doričić**

O jednome graničnom sporu Lovrana i Mošćenica iz 17. stoljeća

Uvala Cesara danas je granično područje Općine Lovran i Općine Mošćenička Draga, odnosno njihovih dviju rubnih katastarskih općina: Visoče i Kraj. Zahvaljujući svojem položaju bila je i povijesno prirodna geografska razdjelnica lovranske i mošćeničke komune i župe. Povijesni izvori iz 18. stoljeća svjedoče o sporovima tih dviju susjednih općina oko razgraničenja ribolovnoga područja. U ovome se radu поближе predstavlja jedan izvor iz 17. stoljeća pisan talijanskim jezikom o fizičkome sukobu nastalu na tome graničnom prostoru, i to u suvremenome čitanju (prijepisu i prijevodu), a riječ je o prijepisu dokumenta iz 16. siječnja 1646. koji je načinio kastavski javni bilježnik Ioannes Conradus Hauch.

Ključne riječi: Lovran, Mošćenice, Cesara, 17. stoljeće, granični spor

1. Uvod

Uvala Cesara danas je granično područje Općine Lovran i Općine Mošćenička Draga, odnosno njihovih dviju rubnih katastarskih općina: Visoče i Kraj. Svoj naziv duguje istoimenom potoku koji se na tome mjestu ulijeva u Riječki zaljev. Dosadašnja onomastička istraživanja obalne toponimije Lovranštine spominju jednočlani toponim *Cesara* i dvočlani *Punta Cesara*,¹ navodeći da prvi istodobno

* Dr. sc. Ivana Eterović znanstvena je suradnica na Katedri za staroslavenski jezik i hrvatsko glagoljaštvo Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb. Elektronička pošta: isankovi@ffzg.hr.

** Robert Doričić, magistar planiranja, organizacije i upravljanja u zdravstvu, doktorand je na Katedri za društvene i humanističke znanosti u medicini Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Braće Branchetta 20, HR-51000 Rijeka. Elektronička pošta: robert.doricic@uniri.hr.

¹ V. Gilić, Stanislav, „Obalni toponimi u Lovranštini“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 139–140.

imenuje i sam potok i čitavu dragu kojom on protječe do mora,² a drugi malen rt na kojemu se danas nalazi Vila „Castello“.³ Stanislav Gilić određuje njegovu motivaciju nejasnom, nudeći dva objašnjenja: motiviranost određenjem da je riječ o mjestu na kojemu se nalazi ‘granica cesarove zemlje’ ili pak fitonimom *cesar(k)a* (njem. *Kaiserbirne*, ‘kruška’).⁴ Izvor Cesara, udaljen 45 m od obale, istražna komisija Geološkog instituta ocijenila je u svojoj studiji iz 1967. godine jednim od najvećih potencijala za vodoopskrbu u budućnosti, no unatoč tomu zaključku nije nikada uključen u vodoopskrbu i ostao je u uporabi za kuće uz obalu.⁵

2. Spomen imena *Cesara* u povijesnim izvorima

Ime *Cesara* spominje se u povijesnim izvorima relativno kasno, i to, koliko je danas poznato, tek u 17. stoljeću. Razlog tako kasnu spomenu imena *Cesara* u njima može biti njegovo kasno nadijevanje ili kartografska praksa koja je bilježila samo toponime koji imenuju veće područje (dakle susjednu veću uvalu Medveju), no čini se da nijedno istraživanje Cesare ne može zaobići i Medveju. Prvo, na blisku povezanost tih dvaju toponima upućuju suvremena kazivanja. Tako kazivač Josip Malinarić (r. 1912.) u drugoj polovici 20. stoljeća govori svojem ispitivaču Stanislavu Giliću da se nekad i dio naselja Medveja u kojem živi nazivao Cesara.⁶ Drugo, u pravnim dokumentima iz 16. stoljeća spominje se samo *Medveja draga* i navodi se da je u njoj bila granica lovranskoga teritorija („NA KUNFINE LOVRANSKOM V DRAGE MEDVEE“; „NA KUNFINE LOVRANSKOM V DRAGE MEDVEJOI“; „V DRAGI MEDVEJE NA KUNFINE LOVRANSKOM“),⁷ a granicom je lovranske općine, kako će biti pokazano u narednim odlomcima, stoljećima bila upravo uvala Cesara zahvaljujući svojemu geografskom položaju.

² V. Eterović, Igor, „Prilog istraživanju toponimije Lovranščine: mikrotoponimija Lovranske Drage i Visoča“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 4, 2016., str. 200–201.

³ Darinko Munić označuje uvalu jednočlanim toponimom *Cesara*, rt dvočlanim toponimom *Rt Cesara*, a vododerinu/potok naziva *Cezara*. V. Munić, Darinko, „Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstva o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske kapetanije“, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, knj. 27, 1985., str. 139, 141.

⁴ V. Gilić, Stanislav, nav. dj., str. 140.

⁵ Kostelac, Melinda, *Povijest liburnijske vodoopskrbe i odvodnje: 125 godina liburnijskog vodovoda i 105 godina odvodnje na području Liburnije*, Komunalac d. o. o. Opatija, Opatija, 2009., str. 22.

⁶ V. Gilić, Stanislav, nav. dj., str. 140.

⁷ Viškanić, Damir, *Quaderna capituli Lovranensis/Kvaderna kapitula lovranskoga*, Kate-dra Čakavskoga sabora Opatija – Adamić, Lovran – Rijeka, 2002., str. 83, 85, 89.

Samo toponim *Medveja* spominje se i u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća.⁸

Na starim kartografskim prikazima sve do kraja 18. stoljeća očekivano ne nailazimo ni na jedan (mikro)toponim osim imena samoga grada Lovrana, koje se pojavljuje u nekoliko likova: *Vrana*, *Vrano*, *Laurana*, *Laurano*, *Lovrana* (s grafijskim varijantama *Urana*, *Urano* i *Lourana*).⁹ Iznimka je kartografski prikaz objavljen u djelu *Dvcatvs Carniolae* Janeza Dizme Florjančiča iz druge polovice 18. stoljeća (1744.; 21799.), gdje nalazimo i oznaku *Po'. Medveja* (skraćeno prema *Porto Medveja* 'luka Medveja').¹⁰ Osobito su zanimljivi austrijski kartografski prikazi nastali tijekom 18. i 19. stoljeća. Na karti prve vojne izmjere (1763.–1787.) označena je samo uvala *Medveda*, ali mnogo je zanimljiviji grafički prikaz Medveje i susjedne, neimenovane uvale.¹¹ Iz njega iščitavamo mnoštvo obradive površine s južne strane potoka Medveja, a tako i u zaleđu uvale Cesare, ponovno s njezine južne strane prema crkvi Sv. Antona u istoimenome naselju nedaleko Kraja. Na karti druge vojne izmjere (1806.–1869.) označeni su *T[orrente] Medvea* (izvor/potok Medveja) i *P[un]ta Medvea* (rt Medveja), a drugi od njih označuje rt koji je danas poznatiji pod nazivom *Punta Cesara*.¹² Na karti treće vojne izmjere (1869.–1887.) označeni su *Torrente Medvea* (izvor/potok Medveja), *Punta Medvea* (rt Medveja), *Val Medvea* (uvala Medveja), *Punta Cessara* (rt Cesara), što se sada ispravno odnosi na rt na kojemu se danas nalazi Villa „Castello“, *Val Cessara* (uvala Cesara) i potok (*B[ach]*) *Cessara*.¹³

⁸ Usp. npr. HR-DARI-41, *Javni bilježnici Rijeke i okolice*, sv. 24: dok. 00058, 00114, 00123.

⁹ V. natuknicu *Laurana – Lovrana (Lovran)* i odgovarajuće karte u indeksu toponima u: Lago, Luciano – Rossit, Claudio, *Descriptio Histriae. La penisola Istriana in alcuni momenti significativi della sua tradizione cartografica sino a tutto il secolo XVIII: per una corologia storica*, LINT, Trieste, 1981., str. 306.

¹⁰ Usp. Lago, Luciano – Rossit, Claudio, nav. dj., str. 224–231; Gilić, Stanislav, nav. dj., str. 139.

¹¹ „Mapire: The Historical Map Portal. Historical Maps of the Habsburg Empire: First Military Survey (1763-1787)“, <http://mapire.eu/en/map/firstsurvey/?layers=osm%2C1%-2C73&bbox=-140033.33730506012%2C5431903.6417294815%2C3201182.0430965642%2C6838344.962176725>, preuzeto 15. prosinca 2017.

¹² „Mapire: The Historical Map Portal. Historical Maps of the Habsburg Empire: Second Military Survey (1806-1869)“, <http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/?layers=osm%-2C5%2C42&bbox=353444.1173040932%2C5269970.477160253%2C3694659.4977057176%2C6676411.797607496>, preuzeto 15. prosinca 2017.

¹³ „Mapire: The Historical Map Portal. Historical Maps of the Habsburg Empire: Third Military Survey (1869-1887)“, <http://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C17>

Da je uvala Cesara bila i povijesno prirodna geografska razdjelnica susjednih općina i župa lovranske i mošćeničke, svjedoče povijesni izvori iz 18. stoljeća. Mlađe svjedočanstvo o graničnoj funkciji uvale Cesara prijepis je isprave nastale 31. listopada 1784. kojom austrijska Državna riznica vrši primopredaju imanja Kastavske gospoštije plemiću Ivanu Krstitelju Thieryju, gdje se navodi: „Tra Moscenicze e Lovrana forma il confine il torrente detto Cessara, che score nel mare.“¹⁴ Starije svjedočanstvo o graničnoj funkciji uvale Cesare dokument je nastao 7. kolovoza 1742. o utvrđivanju prava ribolova između lovranske i mošćeničke komune, odnosno između Pazinske knežije i Kastavske gospoštije, gdje piše da je „Valle Cessara intermedia alli due territorij di Lourana e Moschienizza“¹⁵ te se određuje da će stranke ubuduće „po sistemu par-nepar, koristiti uvalu Cesaru sa svim njenim prihodima i pravom ribolova na godinu dana“¹⁶.

3. Gospodarska važnost uvale Cesara

Uvala Cesara, čija je obala duga stotinjak metara, može zahvaliti svoju gospodarsku privlačnost miješanju slane i slatke vode, čija je posljedica velika količina ribe, a zatim i veoma povoljno ribarenje.¹⁷ Njezina dodatna zanimljivost ogleda se i u pogodnosti za ribarenje i s mora i s kopna. Darinko Munić navodi da tamošnja konfiguracija terena omogućuje pristajanje manjih ribarskih čamaca, ali i ribarenje mrežama potegačama s obale.¹⁸ Suvremena istraživanja potvrđuju da je Cesara vrlo dobro lovište, i to ponajviše za srdele.¹⁹ Izvori daleko ukazuju na to da je ribarstvo tijekom povijesti u Lovranu bilo važnom privrednom granom.²⁰

9&bbox=-28129.52789550647%2C5169817.8191963695%2C3313085.852506118%2C6576259.139643613, preuzeto 15. prosinca 2017.

¹⁴ Crnković, Nikola, „Isprava o primopredaji Kastavske gospoštije 1784. godine“, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, knj. 26, 1983., str. 133.

¹⁵ Munić, Darinko, „Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstva o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske kapetanije“, str. 140.

¹⁶ Na i. mj.

¹⁷ Munić, Darinko, „Utvrđivanje prava ribolova između Mošćenica i Lovrana 1742. godine“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 64.

¹⁸ Munić, Darinko, „Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstva o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske kapetanije“, str. 141.

¹⁹ Basioli, Josip, „Ribarstvo na sjeverozapadnoj obali Riječkog zaljeva“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 233.

²⁰ Usporedbe radi zanimljivo je ovdje navesti da istodobno povijesni izvori iz druge polovice 18. stoljeća izriječno svjedoče o izostanku ikakvih potraživanja ili sporova oko razgraničenja lovnoga područja u kopnenome dijelu Kastavske gospoštije, gdje je

Važna – ne nužno i ključna – uloga ribarstva u životu Lovrana može se iščitati i iz drugih izvora. U najstarijim izvorima ribarstvo se ne spominje, a privrednom se okosnicom pokazuje trgovanje.²¹ U drugoj polovici 18. stoljeća pojedinci oporučno ostavljaju plovila, od kojih su se pojedini manji tipovi, kakav je primjerice pelig, mogli koristiti i za ribolov.²² U 19. stoljeću ribari nastanjuju istočni dio Staroga grada, usmjeren na lovransku luku, među kojima ima i onih pristiglih iz inozemstva, primjerice Italije,²³ dok ih u južnome i zapadnome dijelu gotovo i nema.²⁴ U to je vrijeme lovranska luka (*mandrač*) još uvijek namijenjena prije svega djelatnostima vezanima za ribarstvo i brodogradnju. Na prijelazu 19. u 20. stoljeće, prije građevinskog uzleta koji je pratio razvoj Lovrana kao lječilišnog i turističkog mjesta, jedan od prvih novoizgrađenih objekata javne namjene u luci bit će upravo ribarnica, izvorno namijenjena ponajprije

Lovran graničio s Brsečom, Brestom i Vranjom, kako doznajemo iz potvrde nastale 29. svibnja 1758., čiji je tekst prenio Darinko Munić (v. „Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstva o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske kapetanije“, str. 142–145).

²¹ U 12. stoljeću Lovran „ima stalne trgovačke veze s Venecijom i drugim gradovima na Jadranu“, kako opisuje arapski geograf El Idrisi (nav. prema Peršić, Dušan, *Lovranski spomenar. Crtice iz lovranske prošlosti*, Katedra Čakavskog sabora Lovran, Lovran, 2009., str. 58). U drugoj polovici 17. stoljeća „[s]tanovnici naveliko trguju platnom koje prevoze preko mora u udaljena mjesta“ (Sušić, Zvonimir, „Valvasor o Liburniji /Volosko, Veprinac, Sv. Jakov – Opatija, Lovran, Mošćenice“, *Dometi*, god. 3, br. 6, 1970., str. 121). U istome stoljeću trgovinom se bave i pojedini svećenici, koji za to bivaju i kažnjeni, kao što su Juraj Černić i Juraj Polčić, koji za vrijeme vizitacije Francesca Bartirome borave u Dalmaciji i Senju, gdje trguju marunima, voćem i platnom, pri čemu Polčić nosi vlastite marune i planira ih zamijeniti za žito, a Černić ujedno običava kupiti marune i voće te ih potom prodati u Dalmaciji (v. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad /prii./, *Dalle parti arciducali e sotto San Marco: Visite arciducali fatte del anno 1658 et venete 1659/U kraljevskim stranama i pod Svetim Markom: Vizitacije u pulskoj biskupiji na austrijskom i mletačkom području godine 1658. i 1659.*, Riječka nadbiskupija – Porečko-pulska biskupija – Adamić, Rijeka, 2003., str. 83–86, 94). Krajem 19. stoljeća trgovina voćem još je uvijek veoma unosna, kako piše Dragutin Hirc, spominjući posebno izvoz maruna „u Rijeku, Pulj, Trst, Bakar i Senj, u sve dalmatinske gradove, u Beč i Zagreb“, ali i voća općenito, među kojima ponajviše trešanja, prema Rijeci, Bakru i Senju, odakle dalje u unutrašnjost do Gospića (Hirc, Dragutin, *Hrvatsko primorje*, Tiskara „Rijeka“ d.d., Rijeka, 1993. /pretisak/, str. 16–17).

²² V. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Teštamenti lovranskog notarijata – pogled u svakodnevicu Lovranštine druge polovice 18. stoljeća“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 4, 2016., str. 65.

²³ V. Žigulić, Roberto – Biloš Žigulić, Sanja, „Stanovništvo istočnog dijela lovranske gradske jezgre u XIX. stoljeću“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 2, 2012., str. 107.

²⁴ V. Žigulić, Roberto – Biloš Žigulić, Sanja, „Stanovništvo južnog dijela lovranske gradske jezgre u XIX. stoljeću“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 3, 2014., str. 278; Žigulić, Roberto – Biloš Žigulić, Sanja, „Stanovništvo zapadnog dijela lovranske gradske jezgre u XIX. stoljeću“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 4, 2016., str. 73–129.

potrebama domicilnoga stanovništva.²⁵ U razdoblju od Prvoga svjetskog rata do 50-ih godina 20. stoljeća riba je u prehrani stanovništva Lovranštine imala važnu ulogu, premda u zaleđu rjeđa u odnosu na onu u gradu. Usmena kazivanja svjedoče o tome da se riba u gradu pripremala najmanje jednom tjedno, dok se u selima nastojalo osigurati riblji ručak barem za pojedine blagdane (Badnjak, Veliki petak, Čista srijeda), a ostalih dana već prema mogućnostima pojedine obitelji.²⁶

Ipak, pojedini autori upozoravaju na to da ne valja precjenjivati ulogu ribarstva u gospodarstvu Lovranštine s obzirom na važnost ruralnoga zaleđa Lovrana i dugo dominantnu tradiciju zemljoradnje i ovčarstva na njegovu prostoru.²⁷ Na tome je tragu i Darinko Munić kada ispravno uočava da se gospodarska važnost uvale Cesara ne ogleda samo u ribarstvu već i u poljoprivredi i u stočarstvu: naime okolno zemljište koristilo se kao prirodno pasište za sitnu stoku i uzgoj poljoprivrednih kultura (npr. maslina).²⁸ To bi mogli potvrditi i povijesni izvori. U *Kvaderni kapitula lovranskoga* spominju se vinogradi u Medvejoj dragi 1561., 1564. i 1565. godine („VINOGRAD /.../ V DRAGE MEDVEE“, „VINOGRAD /.../ V DRAGE MEDVEJOI“, „VINOGRAD /.../ V DRAGI MEDVEJE“),²⁹ ali se u urod s toga vinograda ne ubraja samo vino već i ulje (vjerojatno maslinovo), jabuke i smokve,³⁰ što znači da u vinogradu nije bila za-

²⁵ V. Lozzi Barković, Julija – Barković, Boris, „Lovranski mandrač na prijelomu 19. i 20. stoljeća“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 2, 2012., str. 120–121.

²⁶ V. Nikočević, Lidija, „Tradicijiska prehrana u Lovranštini“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987, str. 169–170, 173.

²⁷ Usp. „Pomorstvo i ribarstvo ruralnog dijela Lovranštine izrazit će se više kao prigodan i povremene gospodarski sloj, nego kao temeljan oblik života.“ (Gotthardi-Pavlovsky, Beta, „Lovranština – ruralni prostor i sadržaji“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 147.) Ista autorica na tome mjestu ističe i da je zajednički život na Lovranštini bio više usmjeren prema gore (Učka) negoli prema dolje (more).

²⁸ V. Munić, Darinko, „Utvrdivanje prava ribolova između Mošćenica i Lovrana 1742. godine“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 64.

²⁹ Viškanić, Damir, nav. dj., str. 83, 85, 89.

³⁰ Godine 1561. prilikom zakupa vinograda svećenik Matej Sučić mora godišnje dati polovicu vina i ulja lovranskomu kaptolu, a može slobodno zadržati i cijeli urod smokava ako kaptolu godišnje da jedan spud vina; 1564. svećenik Ivan Belac mora godišnje dati lovranskomu kaptolu polovicu vina, ulja i jabuka, a može slobodno zadržati i cijeli urod smokava ako kaptolu da dva spuda vina; 1565. Stepan Tomažić mora godišnje dati polovicu vina, ulja i jabuka lovranskomu kaptolu, a može slobodno zadržati i cijeli urod smokava ako kaptolu godišnje da jedan spud vina. (V. Viškanić, Damir, nav. dj., str. 83–89.) Spud je stara vinska mjera, čija se vrijednost kretala različito. Zlatko Herkov navodi vrijednosti bakarskoga, riječkoga, grobničkoga i veprinačkoga spuda: bakarski u drugoj polovici 17. i 18. stoljeća (prije uvođenja bečkih i požunskih mjera) obuhvaća gotovo 51 litru, riječki u prvoj polovici 18. stoljeća obuhvaća 43 litre, a u 16. stoljeću možda

sađena samo vinova loza. U ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća spominju se vinogradi i maslinici u Medveji (usp. npr. „olivari tutti quali ritrovansi /.../ in Medvegia“³¹, „il vignale di Medvegia“³²; „l’Oliveto, esistente in Cernicovgliach vicino Medvegia“³³ i „un pezzeto d’Olivari esistenti in Sito Pod Bosotinich sotto la strada che mena a Medvegia“³⁴). Motiv povrede graničnoga teritorija krio se dakle često u težnji prema „poboljšanju ekonomskih uvjeta života podložnika Lovrana i Mošćenica“³⁵, „koji su često nastojali probitak ostvariti i izvan komunalnih međa“³⁶ ne samo na morskome već i na kopnenome dijelu teritorija.

4. Pisano svjedočanstvo o fizičkome sukobu u uvali Cesara 17. prosinca 1645.

U ovome smo radu odlučili svoju pažnju usmjeriti prema jednome od tih vrijednih izvora koji svjedoče o povredi granice dviju susjednih općina lovranske i mošćeničke te ga predstaviti u suvremenome čitanju (prijepisu i prijevodu),³⁷ a riječ je o prijepisu dokumenta nastala 16. siječnja 1646. koji je načinio kastavski javni bilježnik Ioannes Conradus Hauch i ovjerio pečatom, a 11. ožujka 1693. prijepis je ovjerio i Klaudije Marburg, tadašnji kapetan Kastva, Veprinca, Mošćenica i Podbrega. Koliko nam je poznato, dosad taj dokument nije nigdje objavljen u cijelosti, a isječci se mogu naći među bilješkama u studiji Darinka Munića iz 1987. godine *Utvrđivanje prava ribolova između Mošćenica i Lovrana 1742. godine*³⁸. Taj autor međutim sagledava spomenuti izvor u okviru pravne povi-

40 litara, grobnički u prvoj polovici 18. stoljeća 57 litara, dok veprinački sredinom 18. stoljeća obuhvaća čak 68 litara (Herkov, Zlatko, *Mjere Hrvatskog primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu*, Historijski arhiv u Rijeci i Pazinu, Rijeka, 1971., str. 21–30). Denis Visintin ističe da je spud bio glavna vinska mjera u Pazinskoj knežiji u 15. i 16. stoljeću, vrijednosti od 33 do 36, gdječad čak i do 50 litara (Visintin, Denis, „Spud“, natuknica u: Bertoša, Miroslav – Matijašić, Robert /ur./, *Istarska enciklopedija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 2005., <http://istra.lzmk.hr/>, preuzeto 10. ožujka 2018).

³¹ HR-DARI-41, *Javni bilježnici Rijeke i okolice*, sv. 24: dok. 00058.

³² Isto: dok. 00114.

³³ Isto: dok. 00123.

³⁴ Na i. mj.

³⁵ Munić, Darinko, „Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstva o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske kapetanije“, str. 142.

³⁶ Isto, str. 141.

³⁷ Na kraju ovoga rada objavljen je prijepis i prijevod dokumenta (*Prilog 1.*)

³⁸ V. Munić, Darinko, „Utvrđivanje prava ribolova između Mošćenica i Lovrana 1742. godine“, str. 64, 66–67.

jesti, dok se građa koju izvor nudi ovdje nastoji sagledati u kontekstu svakodnevnoga života Lovranštine i njezine okolice u drugoj polovici 17. stoljeća. Opravdanost povratka tomu izvoru dodatno osnažuje činjenica da su suvremena istraživanja – konkretno, ona onomastička – ukazala na potrebu njegova ponovnoga čitanja.³⁹

Danas se spomenuti izvor čuva u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu, gdje je sastavnim dijelom fonda *Isusovački samostani – Rijeka*. Taj fond obuhvaća izvorne dokumente i spise te njihove prijepise od 1464. do 1785. godine na latinskome, talijanskome, njemačkome i, posve iznimno, hrvatskom jeziku, koje su riječki isusovci marljivo pohranjivali u svoj arhiv.⁴⁰ Darinko Munić navodi da je njegova signatura *AH, VO-4, Isusovački samostani – Rijeka, XLVI, Fasc. II, No. 51.*,⁴¹ dok suvremena signatura glasi *HR-HDA-663, Isusovački samostan Rijeka, Fasc. II, No. 51.*⁴² Riječ je o svega jednoj stranici teksta, koji je pisan *recto* (desno) i *verso* (lijevo). Glavni je tekst pisan talijanskim jezikom, a ovjere Ioannesa Conradusa Haucha i Klaudija Marburga latinskim. Svaka je stranica naknadno obrojčena olovkom na dnu. Sam tekst dokumenta nalazi se na stranicama obrojčenima brojevima 167–168, dok je stranica obrojčena brojem 169 prazna, a na zadnjoj, obrojčenoj brojem 170, nalazi se oznaka da je riječ o dokumentu iz arhiva riječkih isusovaca s tadašnjom signaturom: „Actas Flumien, Jesuitas, Fasc: 11. N.^s=51.“, kao i općenita oznaka sadržaja dokumenta kao „De confinijis Laurane, et Moschenizze. De An[n]o 1646“ („O granicama Lovrana i Mošćenica. Iz godine 1646.“). Na stranici 168, ispod ovjere Klaudija Marburga, nalazi se i vrlo kratak tekst na latinskome, koji nismo, nažalost, uspjeli pročitati zbog njegove izrazito loše vidljivosti. Jasnije se vidi samo prvi redak, gdje se može pouzdano iščitati tek ime „Josephus Ant[oniu]s“, a prezime, koje slijedi odmah iza toga, također se vidi veoma loše.

³⁹ Naime zbog nedovoljna poznavanja lovranske antroponimije Darinko Munić primjerice pogrešno iščitava zapis *Priscich* kao *Prišić* umjesto u Lovranu posve uobičajena prezimena *Priskiće*. Usp. isto, str. 64, 67; Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 3, 2014., str. 165, bilj. 7.

⁴⁰ Munić, Darinko, „Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstva o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske kapetanije“, str. 137.

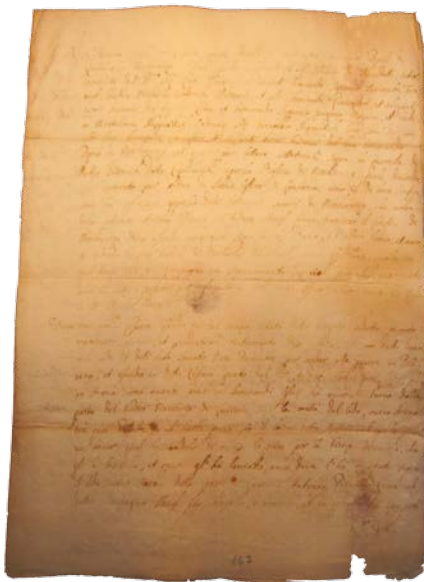
⁴¹ V. Munić, Darinko, „Utvrđivanje prava ribolova između Mošćenica i Lovrana 1742. godine“, str. 66–67.

⁴² Zahvaljujemo Katedri Čakavskoga sabora Općine Mošćenička Draga na ustupljenim fotografijama.

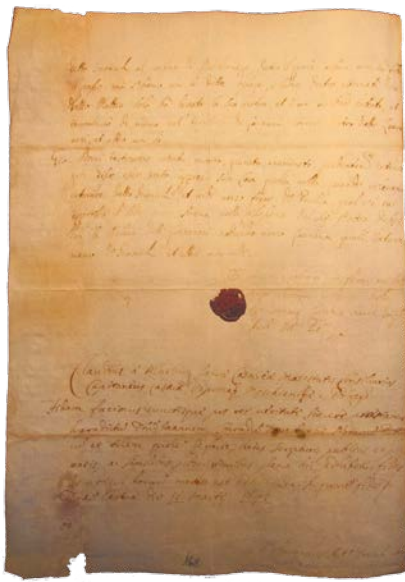
Tablica 1. Popis osoba koje se pojavljuju u izvoru: potvrđeni lik imena, prezimena i nadimaka te njihovo čitanje⁴³

Potvrđeni lik	Čitanje
Bernaba Franul	Bernaba Franjul
Michaele Villanich	Mihael Vilanić
Gregorio Mognia	Gergur Monja
Bartolomio Negovitich	Bartolomej Negovetić
Francesco Negovetich	Frančesko Negovetić
Mattio Iuancich detto Cipidlacich	Matej Ivančić zvan Cipidlačić
Antonio Priscich	Anton Priskić
Andrea Stragl	Andrej Strah
Gregorio Figliolo di Michiele Miculicich overo Cipidlaca	Gergur, sin Mihaela Mikuličića iliti Cipidlake
Gio. Figliolo di Nicolo Odorai	Gio., sin Nikole iz Orja
Mattio DeSsich	Matej Dešić

⁴³ Prilikom iščitavanja osobnih imena i prezimena oslanjamo se na imena zabilježena u matičnoj knjizi krštenih uvrštenoj u *Kvadernu kapitula lovranskoga*, dajući pritom prednost kao neutralnijoj inačici temeljnim, odnosno neizvedenim imenima, a tako i onima češće zabilježenim (v. Frančić, Anđela, „Osobna imena u matičnoj knjizi krštenih uvrštenoj u *Kvadernu kapitula lovranskoga*“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 3, 2014., str. 137–162), tj. preuzimamo čitanje osobnih imena i prezimena ponuđeno za isprave lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća (v. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 179–184). Zato primjerice *Mattio* prenosimo kao *Matej*, a *Andrea* kao *Andrej* naspram mogućega *Matij* ili *Andrij*, odnosno naspram *Mate*, *Matić* ili *Andre* (usp. Frančić, Anđela, nav. dj., str. 142, 145, 146, 150), iako se u svakodnevnome životu vjerojatno rabila izvedena i pokraćena varijanta (usp. npr. zabilježena izvedena imena *Andre*, *Frane*, *Gergo*, *Mate*, *Matić*, *Miho*, *Mihac* u: Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 168–169, 179–180). Talijanski zapis *Francesco* prenosimo u hrvatskome prijevodu kao *Frančesko*, iako je u matičnoj knjizi koja je sastavnim dijelom *Kvaderne* pronađen jedino zapis *Fran* (usp. Frančić, Anđela, nav. dj., str. 146, 150), no nepokraćena varijanta nije bila rijetkost na području Liburnije u 16. i 17. stoljeću (usp. npr. potvrđene inačice *Frančisko*, *Francisko* ili *Frančiško* na Veprinštini u: Margetić, Lujo, *Veprinački sudski zapisnici XVI. i XVII. stoljeća /Volčičev prijepis/*, Liburnijske teme, knj. 12, Katedra Čakavskoga sabora Opatija, Opatija, 1997., str. 58, 59, 78). S obzirom na to da nije moguće reći je li *Gio.* kraćeno prema *Giovanni (Ivan)* ili *Giorgio (Juraj)*, zadržali smo i u prijevodu kraticu iz izvornika. Talijanski zapis *Stragl*, premda grafija sugerira čitanje *Stralj*, iščitavamo kao *Strah* jer je samo potonje ovjereno kao prezime na Lovranštini (v. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 183). Zbog povijesne nepotvrđenosti takva prezimena zapis *Odorai* tumačimo iz *Orja* (dosl. *Od Oraj*) prema zaseoku Oraj u zaleđu Lovrana.

Slika 1. Fotografija dokumenta:
strana *recto*

Slika 2. Fotografija dokumenta:
strana *verso*

Iz dokumenta doznajemo da se povreda granice dogodila 17. prosinca 1645. u Cesari, koja dijeli lovransku i mošćeničku općinu. Saslušanje svjedoka odvija se ispred predstavnika obiju općina: iz lovranske općine to su župan Bernaba Franjul i sudac Mihael Vilanić, a iz mošćeničke župan Gergur Monja, sudac Bartolomej Negovetić i kancelar Frančesko Negovetić. Ti su predstavnici dodatno praćeni vijećnicima i dobrim ljudima iz naroda. Povreda granice zapravo je posljedica fizičkoga sukoba koji se dogodio na polovici obalnoga dijela uvale Cesare. Matej Ivančić zvan Cipidlačić putovao je k ovcama na Puljštinu u društvu Gergura, sina Mihaela Mikuličića Cipidlake, ali su ga napali Anton Priski i Andrej Strah želeći mu ukrasti bisage. Prvi svjedok toga događaja Gergur Mikuličić pokazuje da se sukob dogodio između granice lovranskoga teritorija i polovice obalnoga dijela uvale Cesare, gdje je Andrej Strah zatražio od Matije Ivančića da mu preda bisage, što je ovaj i učinio, a potom je dao znak Antonu Priskiću da ga uhvati i ozlijedi, nakon čega ga je progonio sve do mošćeničkoga teritorija. Granicu mošćeničkoga teritorija prešao je samo Matej Ivančić, vrativši se potom do Gergura i bacivši pred njega svoju odjeću, nakon čega je otrčao za dvojicom Lovranaca natrag prema lovranskome teritoriju. Drugi svjedok Ivan ili Juraj, sin Nikole iz Orja, govori da je bio kod kuće kada su dvojica

Lovranaca željela uhvatiti Mateja Ivančića te da ih je, gledajući u smjeru smokvika Prulike koji je u posjedu Mateja Dešića, vidio kako odlaze s bisagama prema Lovranu.

4. 1. Granična funkcija uvale Cesara

Ovaj povijesni izvor potvrđuje uvalu Cesaru kao granično područje između lovranske i mošćeničke općine, no upozorava i na to da tu tvrdnju valja dodatno precizirati. Naime prema načinu na koji se u ovome izvoru piše o uvali Cesari čini se da je ona bila „ničija zemlja“, omeđena granicama lovranske, odnosno mošćeničke općine. Možemo samo pretpostaviti da je takav status uvale bio posljedica duge povijesti sporova između dviju susjednih općina na tome graničnom prostoru, zbog čega je očito najboljim rješenjem ocijenjeno njegovo posebno izdvajanje neposredno pod carevu upravu. Odatle bi ona dugovala svoje ime upravo toj činjenici što nije ni lovranska ni mošćenička već – careva (cesarova).

4. 2. Lovranska i mošćenička komunalna autonomija

Ovaj nam dokument ujedno omogućuje uvid u komunalnu autonomiju lovranske i mošćeničke općine sredinom 17. stoljeća. Godine 1645. Lovran se nalazi u sastavu Pazinske knežije, koja je tada u vlasništvu grofova Flanginija. Braća Antonio i Girolamo Flangini bili su bogati mletački trgovci koji su 1644. kupili Pazinsku knežiju za 350.000 forinti, a u njihovu će vlasništvu ostati sve do 1660. godine.⁴⁴ Mošćenička općina u sastavu je Kastavske gospoštije, koja je od 1637. u vlasništvu Isusovačkog kolegija iz Rijeke.⁴⁵ Iako oskudan detaljima o sukobu između pojedinaca dviju susjednih općina, ovaj nam povijesni izvor potvrđuje da su liburnijske općine i u 17. stoljeću, neovisno o pripadnosti različitim feudalnim gospodarima, odražavale istovjetnost u strukturi, tj. nositeljima općinske samouprave⁴⁶ sadržane u njihovim temeljnim pravnim dokumentima⁴⁷. Na čelu

⁴⁴ V. više u: Bertoša, Miroslav, „Mletačke arhivske vijesti o buni seljaka u Pazinskoj grofoviji godine 1653.“, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, knj. 18, 1973., str. 153–154.

⁴⁵ Usp. Margetić, Lujo, *Srednjovjekovni zakoni i opći akti na Kvarneru. Knjiga prva: Mošćenički zakoni i statuti*, Adamić – Zavod za kaznene znanosti Mošćenice Pravnog fakulteta u Rijeci, Rijeka, 2006., str. 14–15.

⁴⁶ Usp. Margetić, Lujo, *Istra i Kvarner: izbor studija*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 1996., str. 311–331.

⁴⁷ Ovo možemo tvrditi na temelju sačuvanog prijepisa *Mošćeničkog statuta* iz 1637. godine. Za lovransku općinu takav pravni dokument nije sačuvan, no o samoupravi lovranske

obiju općina, i mošćeničke i lovranske, nalazi se župan, predstavnik seoske zajednice, a u upravi uz njega sudjeluju vijećnici te suci, koji predstavljaju općinsku sudbenu vlast. U raspravi poput ove povod u svojoj prirodi ne predstavlja teži prekršaj, ali mjesto gdje se on zbio povlači za sobom za dvije općine jednako važno pitanje međusobnih granica općinskih teritorija, stoga u njoj sudjeluju predstavnici svih struktura lokalne vlasti, uključujući pritom i druge odrasle pučane obiju općina.

4. 3. Prilog lovranskim i mošćeničkim rodoslovnim istraživanjima

Iz ovoga se izvora mogu iščitati i dragocjene informacije relevantne prije svega s aspekta rodoslovnih istraživanja, koje dopunjuju sliku o Lovranštini i Mošćeništini 17. stoljeća u nedostatku drugih pravnih dokumenata, imajući na umu za to stoljeće fragmentarno sačuvane⁴⁸ ili pak zagubljene crkvene matice.⁴⁹ Naime u dostupnim podacima iz sačuvanih zbirka matičnih knjiga te popisu domaćinstava i župljana župa Mošćenice i Lovran (*Status animarum/Stališ duša*) koji su u potpunosti uključeni u digitalnu bazu Rodoslovnog centra Kastavštine i Liburnije⁵⁰ ne spominje se nijedan od sudionika rasprave u Cesari.⁵¹

Na lovranskome je teritoriju u vrijeme nastanka sukoba koji je u temelju ovdje predstavljena dokumenta predstavnikom grofova Flangini Hilario de Benedetti. Hilario Benedetti spominje se u vizitaciji arhidakona i generalnoga vikara Pulske biskupije Francesca Bartirome, koji je boravio u Lovranu od 10. do 17. studenoga 1658.⁵² Dana 12. studenoga, kako doznajemo iz toga izvora, Benedetti

općine saznajemo na temelju zapisa sadržanih u *Kvaderni kapitula lovranskoga*. Usp. Viškanić, Damir, nav. dj.

⁴⁸ Matica krštenih iz *Kvaderne kapitula lovranskoga* nije potpuna; u potpunosti su sačuvani samo upisi za 1623. i 1653. godinu. V. više u: Viškanić, Damir, nav. dj., str. 318–319.

⁴⁹ Danas nije poznato gdje je najstarija matična knjige krštenih mošćeničke župe, i to za razdoblje od 1686. do 1734. godine. Usp. Pelozo, Makso, *Inventar župe Mošćenice: Sa uvodom i tri priloga*, vlastita naklada, Rijeka, 1970., str. 26.

⁵⁰ Kako piše na stranici udruge „Rodoslovni centar Kastavštine i Liburnije“, koja djeluje u Matuljima, njezina je osnovna djelatnost istraživanje rodoslovlja obitelji s područja Kastavštine i Liburnije. Usp. „Rodoslovni centar Kastavštine i Liburnije“, https://www.facebook.com/pg/Rodoslovni-centar-Kastav%C5%A1tine-i-Liburnije-1693779600881564/about/?ref=page_internal, preuzeto 31. siječnja 2018.

⁵¹ Ova se informacija ne odnosi na Hilarija de Benedettija jer se za njega nije tražila informacija. Ovom prilikom zahvaljujemo mr. sc. Mariji Puharić-Harašlić, predsjednici udruge i voditeljici Rodoslovnog centra Kastavštine i Liburnije, na ljubaznosti i susretljivosti.

⁵² V. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad (prir.), nav. dj., str. 85–110.

nije više živ, a funkciju predstavnika grofova Flanginija vrši tada vicekancelar Pazinske knežije Ivan Belašić.⁵³ Nasljednici pokojnoga Benedettija održavaju crkvu Sv. Nikole i skrbe o njegovu sinu, koji je tada redovnik augustinskoga reda.⁵⁴ Na istome mjestu spominje se postojanje ranijega spora „između rečenog Benedettija, otaca Gospe od Jezera i Bratovštine sv. Nikole iz Lovrana.“⁵⁵ Koji je bio povod tomu sporu, možemo pretpostaviti na temelju svjedočanstava lovranskoga župnika i kanonikā. Naime jedno od pitanja postavljanih prilikom vizitacije bilo je zna li se za postojanje osoba „koje ne obnavljaju crkve shodno svojim obvezama ili prepuštaju njihova dobra otimačini, a oteta ne haju povratiti.“⁵⁶ U odgovoru na to pitanje župnik Ivan Hamza, njegov brat kanonik Toma Hamza, kanonik Martin Franjul i najstariji kanonik Ivan Cigančić⁵⁷ jednoglasno spominju crkvu Sv. Nikole, ističući nebrigu Benedettijevih nasljednika, uslijed koje je crkva u ruševnome stanju, a njezina imovina propada unatoč tome što su je obećali obnoviti, kao i njihovo neispunjavanje godišnje obveze plaćanja deset dukata lovranskoj bratovštini Sv. Nikole.⁵⁸ U tako lošem stanju crkvu Sv. Nikole zatječe i sam Bartiroma, zapovijedajući da se „obnove zidovi i krov, jer samo što se nisu srušili“⁵⁹, a ujedno i „spale dva stara kipa izjedena vremenom“⁶⁰.

⁵³ V. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad (prir.), nav. dj., str. 90–91, 108.

⁵⁴ V. isto, str. 90–91.

⁵⁵ Isto, str. 91.

⁵⁶ Isto, str. 18.

⁵⁷ Prilikom iščitavanja osobnih imena i prezimena zabilježenih tijekom vizitacije u Lovranu (u prijepisu talijanskoga izvornika župnik Giovanni Campsa, njegov brat kanonik Tomaso Campsa, kanonik Martino Flanul i najstariji kanonik Giovanni Cigancich) oslanjamo se na iste izvore kao prilikom iščitavanja onih iz dokumenta koji ovdje predstavljamo (v. bilješku br. 43). U objavljenome tekstu vizitacije osobna imena i prezimena nisu razriješena dosljedno, već se negdje navode u talijanskoj varijanti, a negdje u hrvatskoj (npr. *Gioanni Cigancich* kao *Ivan Cigančić*, ali *Gioanni Campsa* kao *Giovanni Campsa*, možda jer je pretpostavljeno da je riječ o talijanskome prezimenu; usp. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad /prir./, nav. dj., str. 91, 105). Budući da je faksimil izvornika vrlo sitan u izdanju kojim smo se služili, nije moguće provjeriti je li kod iskrivljenih zapisa prezimena riječ o pogrešnu zapisu u izvoru ili njegovu pogrešnu čitanju (npr. na jednome mjestu navedeni su *Campsa* i *Franjul*, a na drugome *Hanza* i *Franjul* umjesto Hamza i Franjul; isto, str. 100, 108). Naše čitanje potvrđuju i zapisi iz *Kvaderne kapitula lovranskoga*: Ivan Cigančić (Viškanić, Damir, nav. dj., str. 277, 279, 281, 283, 285, 287, 289, 291, 293, 295, 297, 299, 301) i Ivan Ciganić (isto, str. 125, 131, 209), odnosno Ivan Hamza (isto, str. 243) i Toma Hamza (isto, str. 117). Zanimljivo je ovdje istaknuti da se ime prvoga od njih u jednome talijanskom zapisu pojavljuje i u liku *Zvane* (isto, str. 117).

⁵⁸ V. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad (prir.), nav. dj., str. 92–94, 96.

⁵⁹ Isto, str. 91.

⁶⁰ Na i. mj.

Iz matične pak knjige krštenih koja je sastavnim dijelom *Kvadernne kapitula lovranskoga* doznajemo da je Hilario Benedetti imao i kćer Lavru, koju je 6. listopada 1622. krstio svećenik Ivan Orbančić („KERSTI [...] HĆER LAVRU ILARIJU BENEDETIĆ“⁶¹), a „ILARIO BENEDETI“⁶² spominje se i kao kum prilikom krštenja kćeri Agnije Ivana Tomičića 20. siječnja 1623. godine.

O ostalim osobama koje se u dokumentu spominju, odnosno o sudionicima fizičkoga sukoba koji se dogodio u Cesari, dostupni povijesni izvori pružaju mnogo manje pouzdanih podataka.

U *Kvadernni kapitula lovranskoga* nalazimo nekoliko mogućih spomena Antona Priskića i Mateja Ivančića zvana Cipidlačić. Prvi spomen Antona Priskića nalazimo u zapisu matične knjige krštenih uvrštene u *Kvadernu*: 20. siječnja 1623. svećenik Mihovil Čeh krsti blizance Agniju i Antona, djecu Mateja Priskića i njegove žene Kate, gdje bi doista moglo biti riječ o jednome od dvojice problematičnih Lovranaca koji su sudjelovali u fizičkome sukobu u Cesari.⁶³ Drugi spomen Antona Priskića nalazimo u popisu najamnih obveznika, u kojemu je jedan Anton Priskiće dužan davati polovicu spuda (vina), no datacija zapisa nije jasna, pa se ne može procijeniti koliko je izgledno da je riječ o našem Priskiću.⁶⁴ Ni u jednome se pak zapisu uz osobno ime *Matej* ne spominje istovremeno i prezime *Ivančić* i nadimak *Cipidlačić/Cepidlačić*; uvijek dolazi samo nadimak. Prvi spomen odnosi se na Mateja Cepidlačića u zapisu matične knjige krštenih uvrštene u *Kvadernu*: 4. prosinca 1623. svećenik Mihovil Češić krstio je „MIKULU MATEJU CEPIDLAČIĆU, MATERE IME LUCIJA“.⁶⁵ Drugi spomen odnosi se na Mateja Cipidlaku u popisu najamnih obveznika nejasne datacije. Kriju li se iza navedenih zapisa sudionici sukoba koji se opisuje u našem dokumentu, nije moguće sa sigurnošću utvrditi, posebice s obzirom na veliku entropiju imena⁶⁶ te popularnost nadimka *Cipidlaka* i njegovih izvedenica ne samo na lovranskome već i na širem prostoru.⁶⁷ Samo u *Kvadernni* nalazimo spomen Ivana Cipidlake (1612.), Mateja Cipidlake, Mikule Cipidla-

⁶¹ Viškanić, Damir, nav. dj., str. 261.

⁶² Isto, str. 265.

⁶³ V. na i. mj.

⁶⁴ V. isto, str. 177.

⁶⁵ Isto, str. 271.

⁶⁶ Usp. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 3, 2014., str. 168.

⁶⁷ Usp. npr. spomen Gržana Cepidlake (1654.), Grgura Cepidlake (1654., 1659.) i Ivana Cepidlake (1665.). Margetić, Lujo, *Veprinački sudski zapisnici XVI. i XVII. stoljeća (Volčičev prijepis)*, str. 113, 114, 128, 140.

ke, Mihovila Cipitlake i Stepana Cipidlake (sva četvorica u popisu najamnih obveznika nejasne datacije),⁶⁸ gdje je nadimak (osobni ili obiteljski) očito toliko „srastao“ s imenom da je teško razlučiti rabi li se u funkciji pravoga prezimena ili je taj nadimak s vremenom već i postao pravo prezime, što pokazuje da proces ustaljivanja prezimena još uvijek traje.⁶⁹ Tu bi pretpostavku mogao potvrditi jedini zapis u kojemu se istovremeno javlja i prezime *Ivančić* i nadimak *Cepidlačić/Cipidlačić*, no ne uz osobno ime *Matej*, već uz *Mihael*: u zakupnome ugovoru pisanu talijanskim jezikom nastalu 30. siječnja 1651. spominje se „casa della Cattarina moglie di Mihal Iuancich attuale Cepidlacich“⁷⁰ („kuća Katarine, supruge Mihaela Ivančića zvana Cepidlačić“).⁷¹

Iako se župan Gergur Monja ne spominje osobnim imenom, u sačuvanome rukopisu *Zakona kaštela Mošćenice* bilješka od 8. ožujka 1648. godine sadrži zaključak iz vremena kada je seoskom općinom Mošćenice upravljao župan Monja.⁷² U toj se bilješci upućuje na zaključak o niskoj kazni sadržanoj u *Zakonu*, oko kojega su se u Monjino vrijeme usuglasili tadašnji kastavski kapetan Martin Diminić i predstavnici općinske vlasti u Mošćenicama. Ta činjenica otvara mogućnost da se radi upravo o županu Gerguru Monji koji je sudjelovao u raspravi u Cesari.⁷³ Naime Martin Diminić naveden je i u ranijoj bilješci, onoj iz 1639. godine, a u bilješci iz 1648. u svojstvu aktualnog kapetana Kastavske gospositije zapisan je Franjo Morelli. Sljedeća dva supotpisnika ovoga dokumenta sudac Bartolomej Negovetić i kancelar Frančesko Negovetić spominju se u izvorima nastalima na području Mošćenica u 17. stoljeću. Izvjesni Bartol Negotović svjedok je prilikom nastanka dviju isprava notara Petra Lazarića iz 1639. i 1641., a u marginalnoj bilješci u *Žgombićevu zborniku* nalazi se zapis o krštenju njegova unuka 7. ožujka 1661., dok se za njega navodi da je tada pokojan: „1661 meseca marča dan 7. kerstih ja pop Šimun Derenčin [...] Jurju Šepiću po imenu sina

⁶⁸ Viškanić, Damir, nav. dj., str. 171, 173, 175, 177, 179.

⁶⁹ O poteškoćama razlučivanja nadimka od prezimena usp. i Frančić, Andela, nav. dj. str. 160; Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 171–174.

⁷⁰ Viškanić, Damir, nav. dj., str. 119.

⁷¹ Iz toga zapisa doznajemo i da je kuća Ivančićeve žene bila smještena u lovranskome Starom gradu. V. na i. mj.

⁷² Margetić, Lujko, *Srednjovjekovni zakoni i opći akti na Kvarneru. Knjiga prva: Mošćenički zakoni i statuti*, str. 51–52.

⁷³ Treba istaći da se i u *Mošćeničkom urbaru* iz 1622. godine navodi župan istoga imena i prezimena. Usp. Klen, Danilo, „Urbar Mošćenica iz 1622. godine“, *Liburnijske teme*, knj. 1, 1974., str. 117–127.

Geržana. Matere je ime Mare, a hći pokojnoga suca Bartola Negovetića.⁷⁴ Kanciler Fran Negovetić pisao je ispravu 17. siječnja 1651., u kojoj se Martin i Vicko Mohović tuže na Ivana Ivančića.⁷⁵

Obitelj Dešić spominje se također u vizitaciji Francesca Bartirrome, koji 12. studenoga 1658. posjećuje lovransko groblje, smještено kraj crkve Sv. Trojstva, u kojoj se nalazi i grob obitelji *Dessich*, čije se uređenje zapovijeda.⁷⁶ Da se vjerojatno radi o kojoj imućnijoj i/ili uglednijoj obitelji, upućuje (a) smještenost groba u samoj crkvi, (b) zapovijed da se taj grob ima urediti te (c) činjenica da je riječ o samostalnome grobu/grobnici, dok se „grobovi polovice mještana“ nalaze kraj oltara Sv. Martina.⁷⁷ U *Kvaderni kapitula lovranskoga* nalazimo samo jedan zapis toga prezimena, i to na talijanskome jeziku iz 1757. godine: „per la madre quondam Dessich“⁷⁸ („za majku pok. Dešića“). U dijelovima *Kvaderne* pisanima hrvatskim jezikom to prezime nije zabilježeno, no među zapisima se od 16. stoljeća pojavljuje slično prezime *Dižić*, u kojemu možda treba tražiti hrvatsku inačicu toga talijanskog prezimena.⁷⁹

4. 4. Lovranska i mošćenička antroponimija

Posebna vrijednost ovoga izvora leži u tome što pridonosi boljem poznavanju antroponimije Lovranštine i Mošćeništine sredinom 17. stoljeća.⁸⁰ Sva su zabilježena imena osoba iz obiju općina isključivo biblijsko-svetačka: *Andrej, Anton, Bartolomej, Bernaba, Frančesko, Gergur, Ivan* ili *Juraj*,⁸¹ *Matej, Mihael*, što pokazuje dosljednost u provođenju odluke Tridentskoga sabora da se kršteniku

⁷⁴ Požar, Sandra, *Glagoljica u Brseču, Mošćenicama i Mošćeničkoj Dragi*, Udruga „Jenio Sisolski“ – Katedra Čakavskoga sabora Općine Mošćenička Draga, Brseč – Mošćenička Draga, 2017., str. 47, 65.

⁷⁵ Isto, str. 42.

⁷⁶ V. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad (prir.), nav. dj., str. 90.

⁷⁷ Na i. mj.

⁷⁸ Viškanić, Damir, nav. dj., str. 203.

⁷⁹ V. meštar Vid Dižić (isto, str. 35), svećenik Mikula Dižić (isto, str. 45, 69), Anton Dižić (isto, str. 73), Matej Dižić (isto, str. 95, 103), Mikula Dižić (isto, str. 115), Nikola Dižić (isto, str. 235). U Viškanićevu popisu lovranskih župnika i svećenika sa zabilježenim godinama njihova službovanja navedeno je: „Mikula Dižić (1549. - 1574.g.), [...] Matej Dižić (1597. - 1601.g.)“ (isto, str. 317).

⁸⁰ O antroponimiji Lovranštine v. Frančić, Andela, nav. dj.; Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“.

⁸¹ Nije jasno odnosi li se kratica *Gio.* na Ivana ili Jurja.

obvezatno nadijeva svetačko ime.⁸² To se podudara i sa stanjem zatečenim u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća, gdje je ime *Mattio* najčešće, imena *Antonio*, *Giorgio*, *Giovanni* i *Andrea* gotovo su jednako česta, *Francesco*, *Michiele* i *Gregorio* srednje česta, a *Bartolo* se rijetko javlja.⁸³

Prema dostupnim izvorima i literaturi, prezime *Negovetić* prvi je put zabilježeno na području Mošćeništine 1564., kada se u njemu spominje župan Mihovil Negovetić,⁸⁴ a zatim u rukopisu *Mošćeničkoga zakona* 1570. godine, gdje se spominje župan Lovrec Negovetić.⁸⁵ Prezimena *Ivančić* i *Monja* spominju se prvi put u *Mošćeničkom urbaru* iz 1622. godine.⁸⁶ Prezime *Ivančić* (*Juancich*) nose tri porezna obveznika. Iz istoga povijesnog izvora prezimenu *Ivančić* možemo pribrojiti i prezime upisano u liku *Juanciucizza*. Prezime *Monja* javlja se ondje u tri inačice: *Mognia*, *Mogna* i *Mognina*, a svaku od njih nosi po jedan porezni obveznik, tj. njegova ili njezina obitelj. Prezime *Negovetić* upisano je u urbaru u dvije varijante: *Negovetich* odnosno *Negovitich*, kako je osvjedočeno i u našem dokumentu. U mošćeničkome se urbaru to prezime u inačici *Negovetich* pojavljuje kod pet poreznih obveznika, a u obliku *Negovitich* kod njih četiri.⁸⁷ Prezime *Ivančić* nalazimo i u notarskoj ispravi nastaloj 17. siječnja 1651., u kojoj se spominje Ivan Ivančić.⁸⁸ Nakon spomenutog urbara spomen prezimena *Monja* na području Mošćeništine nalazimo u izvješću vizitacije pulskoga biskupa župi Mošćenice 1658. godine.⁸⁹ Desetljeće kasnije u službi mošćeničkoga župnika spominje se Juraj Monja.⁹⁰ Krajem 18. stoljeća to prezime ne nalazimo u *stališu duša*

⁸² V. Šimunović, Petar, *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009., str. 147, 161.

⁸³ V. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 169.

⁸⁴ Požar, Sandra, nav. dj., str. 40.

⁸⁵ Usp. Margetić, Luj, *Srednjovjekovni zakoni i opći akti na Kvarneru. Knjiga prva: Mošćenički zakoni i statuti*, str. 19, 40.

⁸⁶ Usp. Klen, Danilo, „Urbar Mošćenica iz 1622. godine“, *Liburnijske teme*, knj. 1, 1974., str. 122.

⁸⁷ V. Senčić, Albino, „Mošćenički urbar iz 1622. godine“, *Mošćenički zbornik*, god. 1, br. 1, 2004., str. 65–76.

⁸⁸ Požar, Sandra, nav. dj., str. 42.

⁸⁹ U vizitaciji mošćeničke župe spominju se tri nositelja prezimena *Monja*: gospodin Matej *Monja* [*don Matteo Mogna*], župan Gržan *Monja* [*Ghersano Mogna*] te kanonik Juraj *Monja* [*Giorgi Mogna*]. Usp. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad (prir.), nav. dj., str. 116–118.

⁹⁰ Moguće je pretpostaviti da se radi o istome onome svećeniku navedenome u izvješću vizitacije, tada u funkciji kanonika. Pelosa u svom popisu mošćeničkih župnika navodi da župnik Juraj *Monja* služi u periodu od 1669. do 1674. godine. Ovo razdoblje ne

na mošćeničkom području.⁹¹ Za razliku od prezimena *Monja*, prezimena *Ivančić* i *Negovetić*, iako različite frekvencije, zastupljena su na području Mošćeništine i u 20. stoljeću.⁹² Početkom 21. stoljeća na istome području od navedenih prezimena sudionika rasprave iz mošćeničke općine nalazimo još jedino prezime *Ivančić*.⁹³ Nadimak *Cipidlačić*, čiji je nositelj Matej Ivančić, ne nalazimo ni u urbaru iz 1622., a ni u *stališu duša* iz druge polovice sedamdesetih godina 18. stoljeća, stoga ne možemo utvrditi radi li se o obiteljskome ili osobnom nadimku nositelja.

Najiscrpniji izvor za proučavanje povijesnoga kretanja prezimena zastupljenih na Lovranštini zasigurno je *Kvaderna kapitula lovranskoga*, no u njoj često nalazimo različite zapise istoga prezimena. O nadimku/prezimeni *Cipidlačić/Cepidlačić/Cipidlaka/Cepidlaka* već je bilo govora, a ista nedosljednost vrijedi i za prezime *Franjul*, koje se u *Kvaderni* pojavljuje u tri različite inačice: *Franul* (*Franjul*), *Franulić*, *Franulović*. Tako primjerice iste svećenike nalazimo zapisane kao Bartol Franulić⁹⁴, Bartol Franula⁹⁵ i Bartol Franulović⁹⁶, odnosno na talijanskome Mattio Franul⁹⁷ i Marco Franul⁹⁸

označava ukupne godine župnikovanja, već period u kojem možemo pratiti službu ova mošćeničkog župnika. Usp. Pelosa, Makso, nav. dj., str. 28.

⁹¹ U sačuvanom *Stališu duša* župe Mošćenice, koji je učinjen najvjerojatnije 1778. godine, više ne nailazimo na to prezime. Usp. „Croatia, Church Books, 1516-1994: Roman Catholic (Rimokatolička crkva) > Mošćenice > Deaths (Umrli) 1764-1774 Church Census (Stanje duša)“. FamilySearch, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-899X-K2RR?i=6&wc=9R2H-K6T%3A391644801%-2C392359701%2C392360801&cc=2040054>, slika 7 of 90, preuzeto 28. siječnja 2018.

⁹² Tako godine 1976. Danilo Klen navodi da je prezime *Negovetić* na području Mošćeništine pred nestankom s obzirom na to da su u tri obitelji svega četiri nositelja toga prezimena. U isto vrijeme na području Mošćeništine živi jedanaest obitelji prezimena *Ivančić*, s ukupno dvadeset i šest članova. Usp. Klen, Danilo, „Porodična imena na području Mošćenica (Prilog izučavanju mošćeničke patronimike)“, *Jadranski zbornik*, sv. 10, 1978., str. 393–399.

⁹³ Šimunović, Petar – Maletić, Franjo (prir.), *Hrvatski prezimenik: pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća*, knj. 1, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2008., str. 568.

⁹⁴ Najstariji je zapis nastao 1548., a zadnji 1565. godine (Viškanić, Damir, nav. dj., str. 39, 45, 47, 55, 59, 63, 65, 69, 73, 75, 79, 83, 85, 89), odnosno 1568. (v. sljedeću bilješku).

⁹⁵ Ovo je ujedno i zapis o smrti svećenika Bartola Franjula. U latiničkomu prijepisu stoji da je taj zapis nastao 1538. (isto, str. 233), ali kako uvjerljivo argumentira Viškanić, riječ je o pogrešci u glagoljskome izvorniku i umjesto toga trebalo bi stajati 1568. (isto, str. 316).

⁹⁶ U zapisu iz 1550. Viškanić, Damir, nav. dj., str. 53.

⁹⁷ U zapisima iz 1650., 1678, 1708. i 1757. (Viškanić, Damir, nav. dj., str. 137, 195, 247, 205), iz čega je vidljivo da nije riječ o istoj osobi na svim tim mjestima.

⁹⁸ U zapisu iz 1671. spominje se u funkciji župana. Viškanić, Damir, nav. dj., str. 215.

te hrvatskome Matej Franul/Franulić⁹⁹ i Marko Franulić¹⁰⁰. Najstariji je zapis prezimena *Franjul* u *Kvaderni* njegova inačica *Franulić*, koja potječe iz 1548. godine, no njegova prva potvrda uopće potječe iz prve polovice 16. stoljeća: zabilježeno je 1522. na jednome od lovranskih glagoljskih grafita, i to u zapisu koji se odnosi na župana Franula Mravića, a tomu valja pridodati i jedan kasniji zapis iz 1575. u kojemu se spominje župan Franulić.¹⁰¹ U kasnijim stoljećima potvrđeno je samo u inačici *Franjul*, i to sve do 21. stoljeća,¹⁰² što pokazuje da je riječ o prezimenu koje ima najduži kontinuitet uporabe na području Lovranštine.

Sličan kontinuitet uporabe ima i prezime *Priskić*. Prvi zapis toga prezimena uopće nalazimo u Urbaru Pazinske gospoštije iz 1571. godine,¹⁰³ dok je njegova najstarija potvrda u *Kvaderni* nastala 1574., no budući da se radi o zapisu krštenja, gdje se krsti Juri, sin Mikule Priskića i njegove žene Marice,¹⁰⁴ logično je da najstariju pojavu toga prezimena treba pretpostaviti najmanje četvrt stoljeća prije prvih potvrda, dakle barem već sredinom 16. stoljeća. Prezime je također opstalo sve do 21. stoljeća.¹⁰⁵

U *Kvaderni* je zasvjedočeno i prezime *Mikuličić* u fragmentu nesačuvane matične knjige vjenčanih, zabunom dospjele među zapi-se matične knjige krštenih, koji se odnosi na vjenčanje Jakova Kerne i Lucije, kćeri Mateja Mikuličića. Taj je zapis nastao 1655., što znači da je spomen toga prezimena u dokumentu koji se ovdje predstav-lja njegova prva povijesna potvrda.¹⁰⁶ Prezimena *Strah* i *Vilanić* za-

⁹⁹ U zapisima 1654.–1657. te u popisu najamnih obveznika nejasne datacije. Viškanić, Damir, nav. dj., str. 179, 293, 295, 297, 299.

¹⁰⁰ U popisu najamnih obveznika nejasne datacije. Viškanić, Damir, nav. dj., str. 179.

¹⁰¹ O lovranskim glagoljskim natpisima v. u: Fučić, Branko, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb, 1982., str. 232–240; navedena su dva grafita pod brojem 15 i 40.

¹⁰² Pratimo ga u ispravama lovranskoga notarskoga ureda iz druge polovice 18. stoljeća (v. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 175, 176, 181), stališima duša iz 19. stoljeća (v. članke Roberta Žigulića i Sanje Biloš Žigulić navedene u popisu literature), a na istome ga području nalazimo još početkom 21. stoljeća (Šimunović, Petar – Maletić, Franjo / prir./, nav. dj., knj. 3, str. 299).

¹⁰³ Viškanić, Damir, nav. dj., str. 331.

¹⁰⁴ Isto, str. 257.

¹⁰⁵ Pratimo ga u ispravama lovranskoga notarskoga ureda iz druge polovice 18. stoljeća (v. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 175, 176, 183), stališima duša iz 19. stoljeća (v. članke Roberta Žigulića i Sanje Biloš Žigulić navedene u popisu literature), a na istome ga području nalazimo još početkom 21. stoljeća (Šimunović, Petar – Maletić, Franjo / prir./, nav. dj., knj. 3, str. 300).

¹⁰⁶ Isto, str. 293.

svjedočena su prvi put, koliko je dosad poznato, tek u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća,¹⁰⁷ stoga u našem dokumentu nalazimo i njihovu najraniju potvrdu. Nijedno od tih triju prezimena nije na Lovranštini dočekalo 21. stoljeće.¹⁰⁸

4. 5. *Etnografske crtice iz lovranske i mošćeničke svakodnevice*

Naposljetku valja istaknuti da dokument koji se ovdje predstavlja nudi i nekoliko relevantnih etnografskih informacija. Osvrnemo li se na elemente koji ocrtavaju svakodnevicu mošćeničko-lovranskoga područja, možemo reći da su, iako sadržajem ograničeni, itekako vrijedni. Osobito uzmemo li u obzir da su takvi podaci za razdoblje 17. stoljeća, dakle prije Valvasorovih opisa naselja i stanovništva istočne istarske obale, posve rijetki.¹⁰⁹ Tako saznajemo da su Gergur Mikuličić i Matej Ivančić toga 17. prosinca 1645. namjerali zajedno poći iz uvale Cesare „k ovcima na Puljštinu“¹¹⁰. U dokumentu nije eksplicitno istaknuto, no možemo zaključiti da su pošli onamo običi i/ili čuvati (svoje ili tuđe) ovce.¹¹¹ Činjenica da je Matej uza sebe imao mješinu u kojoj je nosio vodu za piće te bisage također nas upućuje na to da je pošao na duži put. Osim o uzgoju ovaca dokument ujedno nudi informacije o uzgoju poljoprivrednih kultura na tome pograničnom području. Tako doznajemo da žitelji lovranske općine ondje među poljoprivrednim kulturama uzgajaju i smokve.

¹⁰⁷ V. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, str. 174–178, 180–184.

¹⁰⁸ Šimunović, Petar – Maletić, Franjo (prir.), nav. dj., knj. 3, str. 299–300.

¹⁰⁹ Nekoliko crtica mošćeničke i lovranske svakodnevice druge polovice 17. stoljeća donosi i ranije spomenuta vizitacija pulskoga biskupa iz 1658. godine.

¹¹⁰ Zbog nepotpunih podataka ne možemo utvrditi kako su namjerali stići na Puljštinu, no budući da se fizički sukob dogodio na plaži, zaključujemo da su najvjerojatnije planirali onamo otploviti.

¹¹¹ Da je više od stoljeća kasnije na Lovranštini postojala praksa zimske ispaše ovaca s Lovranštine u Istri, svjedoči isprava od 11. ožujka 1786. u kojoj oporučiteljica Margareta Sirotnjak [*Margareta Sirotgnjach*] ostavlja kćeri Margareti uz ostalo četiri ovce koje su dane na ispašu u Istru („con quattro Pecore date al Pascolo in Jstria“). HR-DARI-41, *Javni bilježnici Rijeke i okolice*, sv. 24: dok. 00071.

5. Zaključak

Povijesni izvor koji je predstavljen u ovome radu, premda je riječ o vrlo sažetu tekstu, pruža dragocjene podatke koji upotpunjuju sliku o Lovranštini i Mošćeništini sredinom 17. stoljeća, što je u objema lokalnim zajednicama tek fragmentarno poznat period zbog manjka ili nedovoljne istraženosti povijesnih izvora, stoga je njegova važnost višestruka. Prvo, neposredno potvrđuje graničnu funkciju uvale Cesara i posredno njezinu veliku gospodarsku važnost. Drugo, omogućuje uvid u komunalnu autonomiju Lovrana i Mošćenica sredinom 17. stoljeća. Treće, nezaobilazna je točka u lovranskim i mošćeničkim rodoslovnim istraživanjima za razdoblje u kojemu su drugi izvori samo djelomično dostupni ili potpuno nedostupni. Četvrto, važan je prilog boljemu poznavanju lovranske i mošćeničke povijesne antroponimije. Peto, sadrži nekoliko etnografski relevantnih podataka. Time se međutim ne iscrpljuje njegovo čitanje. Osnovni je cilj ovoga rada bila rekonstrukcija lovranske, ali i mošćeničke, svakodnevice sredinom 17. stoljeća, no budući da je prije svega riječ o pravnome aktu, preostaje nam se nadati da ćemo u skoro vrijeme dočekati i njegovu pravnopovijesnu valorizaciju i interpretaciju, ali i daljnju sustavnu multidisciplinarnu analizu sličnih izvora, koja se nameće kao nužnost u pokušajima zahvaćanja i upoznavanja liburnijske povijesne svakodnevice.

Izvori

1. Hrvatski državni arhiv (HR-HDA):
 - Fond 663, *Isusovački samostan Rijeka*, Fasc. 11, No. 51.
2. Državni arhiv u Rijeci (HR-DARI):
 - Fond 41, *Javni bilježnici Rijeke i okolice*, sv. 24.

Literatura

1. Basioli, Josip, „Ribarstvo na sjeverozapadnoj obali Riječkog zaljeva“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 231–237.
2. Bertoša, Miroslav, „Mletačke arhivske vijesti o buni seljaka u Pazinskoj grofoviji godine 1653.“, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, knj. 18, 1973., str. 153–160.
3. Crnković, Nikola, „Isprava o primopredaji Kastavske gospoštije 1784. godine“, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, knj. 26, 1983., str. 125–136.

4. „Croatia, Church Books, 1516-1994: Roman Catholic (Rimokatolička crkva) > Mošćenice > Deaths (Umrli) 1764-1774 Church Census (Stanje duša)“. FamilySearch, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-899X-K2RR?i=6&wc=9R2H-K-6T%3A391644801%2C392359701%2C392360801&cc=2040054>, preuzeto 28. siječnja 2018.
5. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Antroponimija u ispravama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 3, 2014., str. 163–188.
6. Doričić, Robert – Eterović, Ivana, „Teštamenti lovranskog notarijata – pogled u svakodnevicu Lovranštine druge polovice 18. stoljeća“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 4, 2016., str. 59–72.
7. Eterović, Igor, „Prilog istraživanju toponimije Lovranščine: mikrotoponimija Lovranske Drage i Visočica“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 4, 2016., str. 163–216.
8. Eterović, Igor – Eterović, Ivana, „Devet lovranskih oporuka iz druge polovice 18. stoljeća: povijesna i jezična analiza“, *Histria: godišnjak Istarskog povijesnog društva*, br. 3, 2013., str. 61–97.
9. Frančić, Anđela, „Osobna imena u matičnoj knjizi krštenih uvrštenoj u *Kvadernu kapitula lovranskoga*“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 3, 2014., str. 137–162.
10. Fučić, Branko, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb, 1982.
11. Gilić, Stanislav, „Obalni toponimi u Lovranštini“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 137–143.
12. Gotthardi-Pavlovsky, Beata, „Lovranština – ruralni prostor i sadržaji“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 145–161.
13. Hirc, Dragutin, *Hrvatsko primorje*, Tiskara „Rijeka“ d.d., Rijeka, 1993. (pretisak).
14. Klen, Danilo, „Porodična imena na području Mošćenica (Prilog izučavanju mošćeničke patronimike)“, *Jadranski zbornik*, sv. 10, 1978., str. 393–401.
15. Klen, Danilo, „Urbar Mošćenica iz 1622. godine“, *Liburnijske teme*, knj. 1, 1974., str. 117–127.
16. Kostelac, Melinda, *Povijest liburnijske vodoopskrbe i odvodnje: 125 godina liburnijskog vodovoda i 105 godina odvodnje na području Liburnije*, Komunalac d. o. o. Opatija, Opatija, 2009.

17. Kudiš Burić, Nina – Labus, Nenad (prir.), *Dalle parti arciducali e sotto San Marco: Visite arciducali fatte del anno 1658 et venete 1659/U kraljevskim stranama i pod Svetim Markom: Vizitacije u pulskoj biskupiji na austrijskom i mletačkom području godine 1658. i 1659.*, Riječka nadbiskupija – Porečko-pulska biskupija – Adamić, Rijeka, 2003.
18. Lago, Luciano – Rossit, Claudio, *Descriptio Histriae. La penisola Istriana in alcuni momenti significativi della sua tradizione cartografica sino a tutto il secolo XVIII: per una corologia storica*, LINT, Trieste, 1981.
19. Lozzi Barković, Julija – Barković, Boris, „Lovranski mandrač na prijelomu 19. i 20. stoljeća“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 2, 2012., str. 119–139.
20. „Mapire: The Historical Map Portal. Historical Maps of the Habsburg Empire: First Military Survey (1763-1787)“, <http://mapire.eu/en/map/firstsurvey/?layers=osm%2C1%2C73&bbox=-140033.33730506012%2C5431903.6417294815%2C3201182.0430965642%2C6838344.962176725>, preuzeto 15. prosinca 2017.
21. „Mapire: The Historical Map Portal. Historical Maps of the Habsburg Empire: Second Military Survey (1806-1869)“, <http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/?layers=osm%2C5%2C42&bbox=353444.1173040932%2C5269970.477160253%2C3694659.4977057176%2C6676411.797607496>, preuzeto 15. prosinca 2017.
22. „Mapire: The Historical Map Portal. Historical Maps of the Habsburg Empire: Third Military Survey (1869-1887)“, <http://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C179&bbox=-28129.52789550647%2C5169817.8191963695%2C3313085.852506118%2C6576259.139643613>, preuzeto 15. prosinca 2017.
23. Margetić, Lujo, *Istra i Kvarner: izbor studija*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 1996.
24. Margetić, Lujo, *Veprinački sudski zapisnici XVI. i XVII. stoljeća (Volčičev prijepis)*, Liburnijske teme, knj. 12, Katedra Čakavskoga sabora Opatija, Opatija, 1997.
25. Margetić, Lujo, *Srednjovjekovni zakoni i opći akti na Kvarneru, Knjiga prva: Mošćenički zakoni i stauti*, Adamić – Zavod za kaznene znanosti Mošćenice Pravnog fakulteta u Rijeci, Rijeka, 2006.

26. Munić, Darinko, „Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstva o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske kapetanije“, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, knj. 27, 1985., str. 137–145.
27. Munić, Darinko, „Utvrđivanje prava ribolova između Mošćenica i Lovrana 1742. godine“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987., str. 59–67.
28. Munić, Darinko, „Val Cesara“, natuknica u: Bertoša, Miroslav – Matijašić, Robert (ur.), *Istarska enciklopedija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 2005., <http://istra.lzmk.hr/>, preuzeto 15. prosinca 2017.
29. Nikočević, Lidija, „Tradicijska prehrana u Lovranštini“, *Liburnijske teme*, knj. 6, 1987, str. 164–181.
30. Peloza, Makso, *Inventar župe Mošćenice: Sa uvodom i tri priloga*, vlastita naklada, Rijeka, 1970.
31. Peršić, Dušan, *Lovranski spomenar. Crtice iz lovranske prošlosti*, Katedra Čakavskog sabora Lovran, Lovran, 2009.
32. Požar, Sandra, *Glagoljica u Brseču, Mošćenicama i Mošćeničkoj Dragi*, Udruga „Jenio Sisolski“ – Katedra Čakavskoga sabora Općine Mošćenička Draga, Brseč – Mošćenička Draga, 2017.
33. „Rodoslovni centar Kastavštine i Liburnije“, https://www.facebook.com/pg/Rodoslovni-centar-Kastav%C5%A1tine-i-Liburnije-1693779600881564/about/?ref=page_internal, preuzeto 31. siječnja 2018.
34. Senčić, Albino, „Mošćenički urbar iz 1622. godine“, *Mošćenički zbornik*, god. 1, br. 1, 2004., str. 65–76.
35. Stepinac Fabijanić, Tihomira, „Tradicijski aspekti u načinu života i problemi identiteta malih gradova: Lovran i Volosko“, *Zbornik Lovranšćine*, knj. 2, 2012., str. 255–278.
36. Sušić, Zvonimir, „Valvasor o Liburniji (Volosko, Veprinac, Sv. Jakov – Opatija, Lovran, Mošćenice)“, *Dometi*, god. 3, br. 6, 1970., str. 114–123.
37. Šimunović, Petar – Maletić, Franjo (prir.), *Hrvatski prezimenik: pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća*, knj. 1–3, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2008.
38. Šimunović, Petar, *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.
39. Visintin, Denis, „Spud“, natuknica u: Bertoša, Miroslav – Matijašić, Robert (ur.), *Istarska enciklopedija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 2005., <http://istra.lzmk.hr/>, preuzeto 10. ožujka 2018.

40. Viškanić, Damir, *Quaderna capituli Lovranensis/Kvaderna kapitula lovranskoga*, Katedra Čakavskoga sabora Opatija – Adamić, Lovran – Rijeka, 2002.
41. Žigulić, Roberto – Biloš Žigulić, Sanja, „Stanovništvo istočnog dijela lovranske gradske jezgre u XIX. stoljeću“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 2, 2012., str. 85–118.
42. Žigulić, Roberto – Biloš Žigulić, Sanja, „Stanovništvo južnog dijela lovranske gradske jezgre u XIX. stoljeću“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 3, 2014., str. 233–282.
43. Žigulić, Roberto – Biloš Žigulić, Sanja, „Stanovništvo zapadnog dijela lovranske gradske jezgre u XIX. stoljeću“, *Zbornik Lovranščine*, knj. 4, 2016., str. 73–129.

SUMMARY

17th-century Border Dispute Between Lovran and Mošćenice

Today, the Cesara inlet is the border area between the Municipality of Lovran and the Municipality of Mošćenička Draga, i.e. between their two border cadastral municipalities: Višoče and Kraj. Thanks to its position, it is also the historical natural geographical boundary between Lovran and Mošćenice communes and parishes. Historical sources from the 18th century provide accounts of the disputes of these two neighbouring municipalities about the demarcation of the fishing area. This paper presents in detail a contemporary reading (transcription and translation) of a 17th-century source text written in Italian that describes a physical conflict that emerged at that border area. The transcript in question is of a document dated January 16, 1646 made by Kastav Notary Public Ioannes Conradus Hauch.

Key words: Lovran, Mošćenice, Cesara, 17th century, border dispute

Prilog 1. Prijepis i prijevod dokumenta

Adi 16 Genaro 1646 in Cessara, quale diuide li confini trà honorandi Popoli di Laurana, e Moschienze¹. Doue essendo congregati il Sig[no]r Hilario de Benedetti, interueniente dell' Ill[ustrissi]mi Sig[no]ri Conti Flangini, et auanti honorandi Suppano Bernaba Franul, Giudice Michaelè Villanich Ordinarij, et altri honorandi Conseglieri, et alquanti
5 buoni huomini del Popolo. Come et honorando Suppano Gregorio Mognia, et Giudice Bartolomio Negouitich Ordinarij Sig[no]r Francesco Negouetich loro Canciliere con altri loro honorandi Conseglieri, et alquanti buoni huomini del loro honorando Popolo di Moschienze, et [?] per lettere cittatoriali, sopra la querella di Mattio Iuancich detto² Cipidlacich³ appresso l' officio di Moschienze, e quale douendo
10 esser caturato per ordine di Nostro Officio di Laurana sino il di loro Confine come hà querelato appresso detti honorandi Seniori di Moschienze, che uolendolo caturare Antonio Priscich, et Andrea Stragl hano trascorso il Confine di Moschienze, doue essendo congregati sopra hon[oran]di d' uno, e l' altro luoco, et auanti indotto Gregorio Figliolo di Michaelè Miculicich ouero⁴ Cipidlaca⁵, quale in
15 quel tempo era in Compagnia con Sopranominato Iuancich per esser esaminato come li fatto e passato per informatione dell' hon[oran]do Officio e cosi anco Gio. Figliolo di Nicolo Odorai.

Doue in nomi[na]ta Cessara essendo in tal tempo cittato detto Gregorio indotto, monito, esaminato, giurato, et prudentem[en]te interrogato disse che essendo con detto Iuancich, adi 17 dell' hora Spirato Mese Dicembre per' andar alle pecore in Polli-
20 sana, et essendo in detta Cessara giunto dal d[ett]o Andrea Stragl nel lido ouero Arena, come auanti ambidue honorandi Officij hà mostrato luoco dalla parte del Nostro Territorio di Laurana sino la mittà del lido, ouero Arena trà quel Pallude e ch' habbi preso per il ludro detto Mattio nel quale purta
25 ua beuer, qual lasciandolo di nuouo lo prese per le bisaze dicendoli, che gli le lasciasse, et questo gl' hà lasciato, anco doue l' hà mostrato sopra il lido ouero Arena della parte di Laurana Antonio Priscich Croce⁶ al detto Compagno Stragl per chiaparlo, e ferirlo, et in questo hà⁷ scampato

detto

Dana 16. siječnja 1646. u Cesari, koja dijeli pogranije između časnog puka

Lovrana i Moščenica, gdje su se okupili gospodin Hilario de Benedetti, intervenijent
za presvijetlu gospodu grofove Flanginijeve, te pred časnim županom Bernabom Franjulom,
redovnim sucem Mihaelom Vilanićem i drugim časnim vijećnicima, te nekoliko drugih
5 dobrih ljudi iz naroda, kao i časnim županom Gergurom Monjom, i redovnim sucem
Bartolomejem Negovetićem, njihovim kancelarom gospodinom Frančeskom Negovetićem s
drugim časnim vijećnicima te nekoliko dobrih ljudi njihova časnog
mošćeničkog puka, [?] zbog sudskoga poziva povodom podnesene tužbe
Mateja Ivančića zvana Cipidlačić pri uredu u Mošćenicama. Dotični je trebao
10 biti uhićen prema naredbi našeg ureda u Lovranu na njihovu [mošćeničkom, op. prev.] pograničju,
kako se sporio pri rečenim časnim starješinama iz Mošćenica. Želeći ga
uhvatiti, Anton Priskić i Andrej Strah prešli su mošćeničku
granicu. Gdje [u Cesari, op. prev.] su se okupili dobri ljudi jednog i drugog naselja te
15 tada bio u društvu gore navedenog Ivančića, da bude ispitan
kako se čin dogodio radi obavješćivanja časnog ureda, a tako i Gio., sin
Nikole iz Orja.

Gdje je tada, u imenovanoj Cesari, dotični Gergur doveden, upozoren,

ispitan, zapriješnut i oprezno upitan rekao da je bio s dotičnim Ivančićem
20 17. dana prošlog mjeseca prosinca radi odlaska k ovcama na Puljštinu
i da ga je u rečenoj Cesari na pješćani sprud iliti plažu
stigao spomenuti Andrej Strah, kako je ispred oba časna ureda pokazao mjesto sa
strane našeg, lovranskog teritorija, sve do polovice spruda iliti plaže
preko onog drvenog stupa, i da je [Andrej, op. prev.] uhvatio dotičnog Mateja za mješinu u kojoj je nosio
25 piće. Pustivši ga, ponovo ga je uhvatio za bisage, rekavši mu da
mu ih ostavi, ovaj [Matej, op. prev.] ih je i ostavio. Dao je iznad
spruda iliti plaže s lovranske strane Anton Priskić znak
rečenome drugu Strahu da ga [Mateja, op. prev.] uhvate i ozlijede, uto je pobjegao

dotični

- 30 detto Iuancich al confine di Moschienizze, dietro il quale nissun non hà fatto il passo, mà l' hano con le dette bissaze, e ludro dietro ritornati, doue detto Mattio solo ha leuato la sua uestura, et à me me l' ha buttato, et inominciò di nuouo nel territorio di Laurana correr dietro detti Lauranesi, et altro non sò.
- 35 Gio. Odorai testimonio cittato, monito, giurato, esaminato, prudentem[en]te interrogato disse esser stato appresso sua Casa quella uolta, quando uoleuano caturare detto Iuancich, et uidi uerso figar d[ett]o Prulica, qual u' è iui appresso il lido ouero Arena nella possessione del Sig[no]r Mattia Dessich con le Bissaze detti Lauranesi andando uerso Laurana, quali caturauano d[ett]o Iuancich, et altro non uidi.
- 40

Ex [?] extraxi in fidem me subscripsi solitoque coroboravi Sigillo
Ego Ioannes Conradus Hauck Imp[eria]li
Auct[oritat]e Not[ari]us Pub[lic]us

Claudius a Marburg Sacrae Caesareae Maiestatis Consiliarius
Capitaneus Castuae, Veprinaz, Moschienizae e Podbreg.⁸

Fidem facimus cunctisque pro rei ueritate sincere attestamur
Supradictum Do[mi]num Joannem Conradum Hauch esse Notarium Publicum et talem qualem se facit, cuius scripturis publicis et priuatis ac similibus subscriptionibus plena hic adhibetur fides et ubique locorum merito est adhibenda. In quorum fidem
Datum⁹ Castuae die 11 Martij 1693

- 30 dotični Ivančić prema mošćeničkom pograničju, na koje nitko nije
kročio, no vratili su se sa spomenutim bisagama i mješinom natrag, gdje
je spomenuti Matej samo svukao svoje pokrivalo i bacio ga meni te
iznova počeo trčati za spomenutim Lovrancima
na lovranski teritorij. Drugo ne znam.
- 35 Svjedok Gio. iz Orja pozvan, upozoren, ispitan, zaprisegnut i oprezno upitan
rekao je da je bio kod svoje kuće tada kad su htjeli
uhvatiti spomenutog Ivančića i vidio je prema smokviku zvanu Prulika, koji je ondje
kraj spruda iliti plaže u vlasništvu gospodina Mateja Dešića,
spomenute Lovrance kako s bisagama odlaze prema Lovranu, one koji
- 40 su hvatali spomenutog Ivančića, i drugo nije vidio.

Iz [izvornika?] sam sazeo te kao znak vjerodostojnosti
potpisao sam se i službeno pečatom osnažio
Ja Ivan Konrad Hauk carskom
ovlašću javni bilježnik

Klaudije Marburg, savjetnik Svetog Carskog Veličanstva
Kapetan Kastva, Veprinca, Mošćenica i Podbrega.

Tome dajemo javnu vjeru i zajednički posvjedočujemo kao vjerodostojno
da je gore spomenuti Gosp. Ivan Konrad Hauk javni bilježnik
i takav kakvim se predstavlja te da javne i privatne
isprave te slična pismena koja sačini uživaju svu javnu vjeru
i da se na svakom mjestu takvima moraju obdržavati. Za vjerodostojnost toga
dano u Kastvu dana 11. ožujka 1693.

Napomene priređivača

U prijepisu smo izvornika mjestimice odstupili od posve vjerna prenošenja teksta. U talijanskome tekstu ne prenosi se razlika između dvaju tipova slova *s* niti se u latinskome tekstu prenose apostrofi kada nisu u službi označavanja diftonga *ae*. Rastavljanje riječi na kraju retka označuje se u talijanskome tekstu dvostrukim podcrtavanjem zadnjega slova u retku, no budući da je izvornik mjestimice teško čitljiv, ne mogu se sa sigurnošću iščitati sva mjesta na kojima je takva oznaka, stoga ovdje rastavljanje na kraju retka bilježimo spojnicom u skladu sa suvremenim pravopisnim načelima. Kraćenje se u izvorniku provodi izostavljanjem središnjega dijela riječi, i to obično tako da se nakon početnoga dijela stavlja točka, a zadnji dio (slovo) riječi natpisuje. Ovdje su sve kratice razriješene donošenjem izostavljenih slova unutar uglatih zagrada, dok su natpisana slova spuštена u redak i pisana kurzivom. Upitnikom unutar uglatih zagrada označeni su nečitljivi dijelovi teksta. U bilješkama donosimo čitanje Darinka Munića kada se razlikuje od našega (osim pri pisanju velikoga početnog slova i prenošenju nadslovnih znakova) s obzirom na to da je on prvi uputio na ovaj izvor, no objavivši tek nekoliko manjih isječaka. U prijevodu su pak unutar uglatih zagrada dodane naše opaske ondje gdje smo procijenili da bi bez toga praćenje i razumijevanje teksta bilo teško. Naposljetku srdačno zahvaljujemo dr. sc. Nini Spicijarić Paškvan i Jozi Veli, prof. na njihovoj nesebičnoj pomoći i savjetima prilikom iščitavanja i prijevoda dokumenta, a posebno recenzentu koji je prijevod dodatno pročistio i precizirao u vezi s pravnim nazivljem koje se javlja u ovome aktu.

Bilješke

- ¹ D. Munić čita *Moschenizze*. V. Munić, Darinko, „Utvrđivanje prava ribolova između Mošćenica i Lovrana 1742. godine“, str. 67, bilj. 25.
- ² D. Munić čita *ditto*. Isto, str. 67, bilj. 26.
- ³ D. Munić donosi *Cipi lacich*(!). Isto, str. 67, bilj. 26.
- ⁴ D. Munić čita *detto*. Isto, str. 67, bilj. 26.
- ⁵ D. Munić čita *Cipidlaka*. Isto, str. 67, bilj. 26.
- ⁶ D. Munić tumači riječ *Croce* (‘križ’) kao nadimak Antona Priskića. Isto, str. 67, bilj. 28.
- ⁷ Na mjestu *questo hà* D. Munić čita *querra*. Isto, str. 67, bilj. 29.
- ⁸ D. Munić prenosi i nadslovni znak prijedloga: *à*, dok riječi *Sacra*, *Cesarea*, *Castua*, *Moschienizza* ne navodi s diftongom. Isto, str. 67, bilj. 25.
- ⁹ D. Munić čita *Dato*. Isto, str. 67, bilj. 25.